

V. KRIMINOLOGIJA

STRATEGINIS POLICIJOS VEIKLOS VALDYMAS – BŪTINA NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS SĄLYGA

Doc. dr. Malvina Arimavičiūtė

Lietuvos teisės universitetas, Valstybinio valdymo fakultetas, Valdymo teorijos katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 71 45 29
Elektroninis paštas vtk@ltu.lt

Doc. dr. Irena Zabelavičienė

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Mechanikos fakultetas,
Pramonės įmonių valdymo katedra
Basanavičiaus g. 28, 2009 Vilnius
Telefonas 60 36 96
Elektroninis paštas vadyba@me.vtu.lt

Pateikta 2001 m. lapkričio 16 d.

Parengta spausdinti 2002 m. balandžio 8 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Valstybinio valdymo fakulteto Valdymo teorijos katedros vedėjas prof. habil. dr. Stasys Puškorius ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto Verslo vadybos fakulteto Verslo technologijų katedros profesorius habil. dr. Juozas Alyudas Staškevičius

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjama nusikalstamumo dinamika ir struktūra. Analizuojama, kaip nusikalstamumą ribojantys veiksniai (baudų dydis ir baudų realizavimo galimybės) atspindi baudžiamojoje politikoje.

Įgyvendinant baudžiamąją politiką didelis vaidmuo tenka policijai. Strateginiame policijos veiklos plane numatytos keturios pagrindinės programos:

1. Teisėtarkos užtikrinimas šalyje, narystės Europos Sąjungoje reikalavimų (standartų), keliamų policijai, siekimas;
2. Policijos integravimas į bendrą Europos Sąjungos kovos su nusikalstamumu ir bendradarbiavimo procesų sistemą;
3. Mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemos sukūrimas, Šengeno *ACQUIS* įtraukimas į mokymo planus, mokymo centrų įkūrimas, mokymo modulių parengimas ir mokymo programų suderinimas;
4. Specialiųjų funkcijų valdymas.

Nagrinėjamos vadybos problemos, trukdančios įgyvendinti minėtas programas.

Įvertinus policijos veiklos specifiką pateikti pasiūlymai sudaryti policijos veiklos strategijas formavimo metodiką. Teorinis policijos veiklos strategijos kūrimo modelis turėtų apimti tokius etapus: policijos veiklos viziją, ateities situacijos numatymą, esamos ir būsimos policijos skurtumų identifikavimą, grėsmių ir galimybių tyrimą, alternatyvių veiklos modelių parengimą, strateginių tikslų nustatymą ir programų koregavimą.

Straipsnyje pateikti metodiniai pasiūlymai, kaip nustatyti biudžetinį policijos finansavimą, pagrįsti jį konkrečiais skaičiavimais. Daug dėmesio skiriama dinaminio modeliavimo galimybėms. Analizuojama nusikalstamumo dinamikos perspektyvos ir biudžetinio policijos finansavimo poreikis.

Ivadas

Visuomenės saugumas, kurį užtikrina Lietuvos policija, yra viena iš svarbiausių nacionalinio saugumo objektų. Kova su didėjančiu nusikalstamumu, struktūrinis policijos reformavimas ir integravimas į Europos Sąjungos bendradarbiavimo sistemą reikalauja geriau pagrįsti strateginius sprendimus ir tinkamai juos interpretuoti. Strateginių sprendimų įgyvendinimą, reformuojant policijos institucijas bei vykdant įvairias programas, daugiausia lemia ekonominės ir socialinės šalies galimybės, šių galimybių suderinimas su norimais tikslais, todėl pagrįsti strateginiai sprendimai yra viena iš pagrindinių nusikaltimų prevencijos sąlygų.

Ši sąlyga ir lėmė šio straipsnio tematinę kryptingumą, savo ruožtu policijos veiklos strateginė būklė yra aktualus vadybinių tyrimų objektas.

Fundamentinius organizacijų strateginės būklės vertinimo tyrimus yra atlikę mokslininkai M. E. Porteris (1980), A. Rowe'as (1994), K. M. Grantas (1995) ir kt. Tuo tarpu Lietuvoje įdirbis organizacijų strateginės būklės vertinimo klausimais nėra didelis. Svarbiausias teorinis darbas – R. Jucevičiaus monografija „Strateginis organizacijų vystymas“ (1998). Šiame straipsnyje strateginė policijos veiklos būklė analizuojama šiek tiek kitoku aspektu – akcentuojant požiūrį į vidinius policijos įstaigų veiksmus. Kadangi Policijos departamentas atlieka daugiausia strateginio valdymo funkcijų, Policijos departamento pateikta informacija išsamiai analizuojama, derinama su sociologinės apklausos duomenimis. Sociologinių tyrimų pagrindu nustatoma, kaip strateginiai sprendimai atsiliepia žemiausiai policijos veiklos grandžiai – komisariatams.

Nusikalstamumo analizė atliekama remiantis Statistikos departamento duomenimis. Straipsnio tikslas – nustatyti strateginio policijos veiklos valdymo problemas ir pateikti jų sprendimo būdus.

Uždaviniai:

1. Atskleisti nusikalstamumo tendencijas.
2. Išskelti strateginio policijos veiklos valdymo problemas.
3. Pateikti metodinius pasiūlymus policijos strategijai kurti.
4. Pateikti metodinius pasiūlymus policijos finansavimo įtakos nusikalstamumo raidai tirti.
5. Atlikti nusikalstamumo prognozės analizę ir nustatyti biudžetinio policijos finansavimo poreikį ateityje.

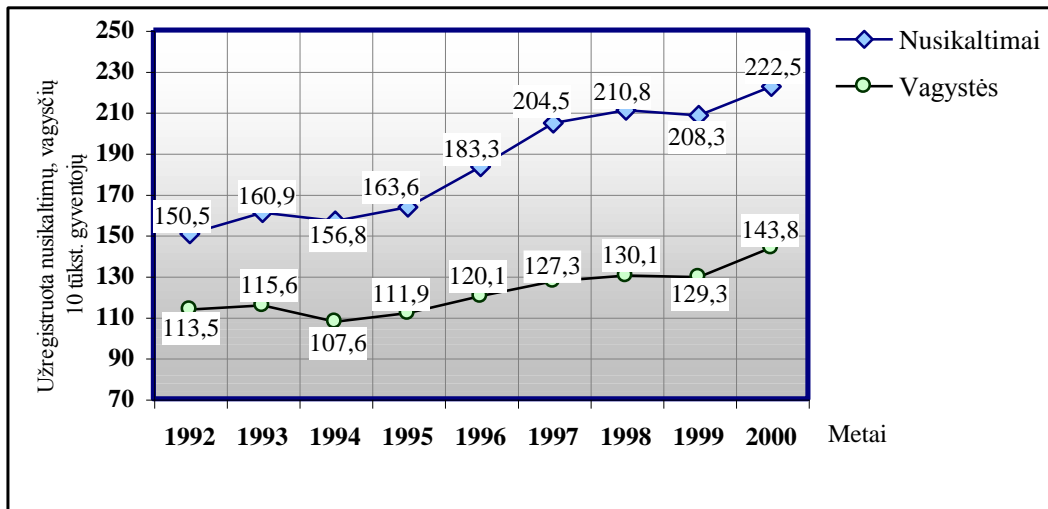
Atliekant tyrimus buvo taikomi lyginamosios analizės ir sociologinės apklausos metodai, dinaminis modeliavimas.

Iš 39 policijos komisariatų atsitiktiniu būdu buvo atrinkta 30. Į anketos klausimus atsakė 27 respondentai. Tirtų policijos komisariatų duomenų bazę reprezentuoja 5 proc. paklaida esant patikimumo tikimybei 0,95. Atrinktiems komisariatams atstovavo kompetentingi respondentai: 58 proc. anketų užpildė komisarai, 32 proc. – inspektoriai, 10 proc. – policininkai. Vidutinis anketos pildžiusių respondentų amžius – 43 metai, vidutinis darbo stažas – 7 metai.

Nusikalstamumas šalyje ir nusikaltimų motyvai

Lietuvai tapus nepriklausoma ir prasidėjus ekonominėms bei socialinėms permainoms nusikalstamumas ėmė didėti. 1992–2000 m. bendras užregistruotų nusikaltimų skaičius padidėjo 45 proc., tyčinių nužudymų – 31 proc., sunkių kūno sužalojimų – 34 proc., chuliganizmo atvejų – 89 proc., vagysčių – 25 proc. (transporto priemonių vagysčių skaičius padidėjo net 4,5 karto). Atsirado naujų nusikaltimo formų, susijusių su plintančia narkomanija. Nusikaltimų, susijusių su narkotinėmis medžiagomis, 1992–2000 m. buvo užregistruota 3,87

karto daugiau. Turint galvoje, kad Lietuva yra tranzitinė šalis, ir žinant Vakarų Europos šalių nusikalstamumo tendencijas galima tikėtis, kad šio pobūdžio nusikaltimų daugės. Dar aki-vaizdesnė nusikalstamumo didėjimo tendencija 10 tūkst. gyventojų (1 pav.), nes įvertinama gyventojų mažėjimo tendencija. Didžiausią dalį (2000 m. – 64,62 proc.) nusikaltimų struktūroje sudaro vagystės (2 pav.). Ekonominių nusikaltimų ypač padaugėjo pastaraisiais metais padidėjus nedarbo lygiui šalyje.

1 pav. Užregistruota nusikaltimų, tarp jų ir vagysčių, 10 tūkst. gyventojų 1992–2000 m.

Nusikaltimų priežastys skirtingos. V. Gavelio nuomone, sąlyginės nusikaltimų priežastys gali būti: socialinės, ekonominės, dorovinės–psichologinės ir teisėsaugos [3, p. 51]. Nusikaltimų priežastis galima nagrinėti atskirai, tačiau tai nėra šio darbo tikslas, todėl aptarsime tik tuos nusikalstamumo motyvus, kurie yra svarbūs kuriant baudžiamąją politiką. Pagrindinis teisės pažeidėjo motyvas – maksimali nauda. Ją galima išreikšti sąlygine Nobelio premijos laureato (ekonomikos srityje) G. Bekerio [4, p. 10] pateikta teisės pažeidėjo formule:

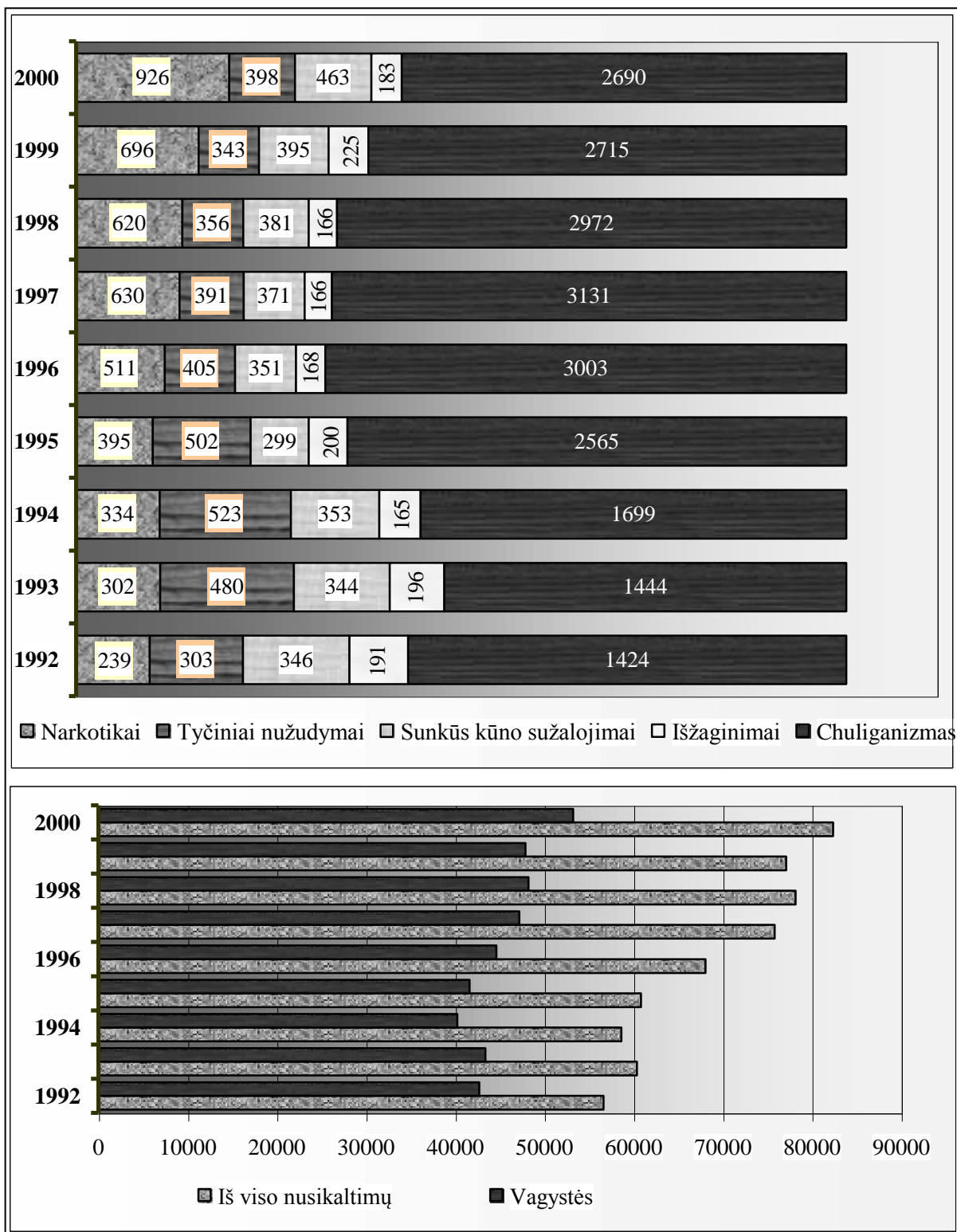
$$EU = (1 - p) \times U(Y) + p \times U(Y - f) = U(Y - pf);$$

čia EU – numatomas nusikaltimo naudingumas; p – tikimybė būti sulaikytam ir nubaustam; Y – nusikaltimo duodamos pajamos; U – nusikaltėlio naudingumo funkcija; f – bausmė už nusikaltimą.

Labai panašius motyvus tirdamas vagystės atvejus išskiria H. K. Varianas [5, p. 530]. Nusikaltėlio interesus atspindi formulė:

$$\max_x B(x) - C(x);$$

čia x – daikto vertė; $B(x)$ – jo naudingumas nusikaltėliui; $C(x)$ – galimos visos operacijos sąnaudos.

2 pav. Nusikaltimų struktūra Lietuvoje 1992–2000 m. [1, p. 85; 2, p. 82]

Nusikaltėlio laukiančių sąnaudų dydį ir formą apibrėžia baudžiamosios teisės sistema, o tikimybę būti sulaikytam lemia ištekčiai, skirti nusikaltėliui susekti. Simbolis e žymimas bausmės įgyvendinimas, $I(e)$ – sulaikymo tikimybė. Dydį e galima traktuoti kaip policijos išlaidas nusikaltėliui susekti ir bausmei įvykdyti. Nusikaltėlio interesus atspindi formulė

$$\max_x B(x) - \Pi(e)F;$$

Čia F – bausmės dydis.

Iš čia kyla valstybės problema nustatyti e ir F dydžius.

Iš šių teorinių teiginių galima padaryti svarbią išvadą, kad visais atvejais bausmės dydžiai turi būti numatomi neatsietai nuo bausmės įgyvendinimo galimybių, turinčių įtakos nusikaltėlio suvokiamai naudai. Keičiant bausmių dydžius ir įgyvendinimo galimybes galima veikti nusikaltimų raidą. Mažinant nusikalstamumą būtina derinti bausmės ir nusikaltimo įgyvendinimo galimybes arba laikytis šių veiksnių vienovės.

Baudžiamoji politika Lietuvoje pagal laisvės atėmimo bausmės trukmę ir kalinių skaičių yra viena iš „griežčiausių Europoje“, todėl strategine valstybės politikos kryptimi turėtų tapti baudžiamosios politikos sisteminis kūrimas, jos liberalizavimas, švelninimas ir derinimas [6, p. 149].

„Ekspertų komisija, vertinusi du parengtus Baudžiamojo kodekso projektus, iš kurių šiuo metu išsikristalizavo vienas, akcentavo, kad naujasis kodeksas turi remtis demokratinės visuomenės vertybėmis, būti nuoseklus, pažangus ir perspektyvus, orientuotas ne vien į šios dienos socialinę, ekonominę bei kriminalinę situaciją, bet pirmiausia į mūsų šalies įvaizdį Europos teisinės sistemos XXI a. kontekste“ [6, p. 150].

Kaip matyti, Ekspertų komisija, vertindama Baudžiamojo kodekso projektus, pažeidžia ką tik mūsų nustatytą bausmės dydžio ir bausmės įgyvendinimo galimybės vienovės principą: siekdama gerinti mūsų šalies įvaizdį Europos teisinės sistemos XXI a. kontekste prioritetą ji teikia švelnesnėms bausmėms. Laikantis šios nuostatos, t.y. švelninant bausmes ir neskiriant reikiamų finansinių, techninių, materialinių ir informacinių išteklių nusikaltėliams sulaikyti, šalyje gali padidėti naujų nusikaltimų banga. Antra vertus, negalima nepripažinti bausmių švelninimo kaip demokratinės visuomenės vertybės arba pažangios baudžiamosios politikos krypties, tačiau ši kryptis turėtų būti įgyvendinama tinkamu laiku ir tinkamomis aplinkybėmis.

Policijos veiklos planai, problemos ir sprendimai

Svarbus vaidmuo tiriant nusikaltimus tenka policijai. Policijos veiklos planavimas yra dviejų rūšių – formalus ir neformalus. Formalūs planai apima įvairias programas.

Strateginiame Policijos departamento 2002, 2003 ir 2004 m. veiklos plane įvardytos keturios pagrindinės policijos veiklos programos:

1. Teisėtvarkos užtikrinimas šalyje, narystės Europos Sąjungoje reikalavimų (standartų), keliamų policijai, įgyvendinimas. Tai pagrindinė Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos vykdoma programa, kurios svarbiausi uždaviniai yra užtikrinti viešąją tvarką ir žmonių saugumą, nusikaltimų ir teisėtvarkos pažeidimų tyrimą ir atskleidimą, vykdyti nusikalstamų veiklų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, saugaus eismo priežiūrą, teikti asmenims neatidėliotiną pagalbą.

2. Policijos integravimas į bendrą Europos Sąjungos kovos su nusikalstamumu ir bendradarbiavimo procesų sistemą. Ši programa apima policijos veiklos, kitų įstaigų teisinės bazės derinimą su Europos Sąjungos *ACQUIS* reikalavimais, efektyvaus bendradarbiavimo su Lietuvos Respublikos, taip pat kaimyninių bei Europos Sąjungos valstybių kovos su nusikalstamumu procesų kontrolės institucijomis mechanizmo sukūrimą ir Šengeno *ACQUIS* reikalavimų užtikrinant visuomenės ir asmenų saugumą, visapusiškai aprūpinant policijos veiklą įgyvendinimą.

3. Mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemos sukūrimas, Šengeno *ACQUIS* įtraukimas į mokymo planus, mokymo centrų įkūrimas, mokymo modulių parengimas, mokymo programų suderinimas. Pagrindinis šios programos uždavinys – mokyti policijos pareigūnus, kelti jų kvalifikaciją, tobulinti kinologinius įgūdžius, organizuoti visų lygių pareigūnų mokymą (Europos Sąjungos ir tarptautinė teisė, užsienio valstybių policijos veiklos įstatymai).

4. Specialiųjų funkcijų vykdymas. Programa skirta objektų, fizinių ir juridinių asmenų turtui, asmenų fizinei apsaugai ir kitų policijos įstaigų vykdomai veiklai užtikrinti, per Lietuvos Respublikos muitų teritoriją transportu gabenamiems kroviniams lydėti ir saugoti, objektų specialiai valstybės priežiūrai užtikrinti.

Siekiant remtis racionalesniais policijos finansinių bei žmogiškųjų išteklių naudojimo kriterijais sudaryta Policijos departamento darbo grupė universalaus uniformuoto policijos pareigūno modelio koncepcijai parengti. Šioje koncepcijoje turi būti įtvirtinti objektyvūs universalaus uniformuoto policijos pareigūno darbo organizavimo ir veiklos principai, standartai bei vertinimo kriterijai, į kuriuos atsižvelgiant turėtų būti nustatyti nauji uniformuotų policijos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo principai bei tvarka. Universalaus uniformuoto policijos pareigūno modelio diegimas konkrečiuose teritoriniuose policijos komisariatuose bus nustatytas kaip viena iš prioritetinių policijos veiklos tobulinimo krypčių. Policija vis labiau orientuojama į ilgalaikes teisėsaugos stiprinimo ir nusikalstamumo kontrolės programas, rengiama Lietuvos policijos sistemos optimizavimo programa, kurioje Lietuvos policijos sistemos modelis bus derinamas su socialiniais pokyčiais, kitų, ypač Europos Sąjungos valstybių, patirtimi.

Gerinant materialinę policijos aprūpinimą buvo patvirtinta policijos „Automobilių parko atnaujinimo 2000–2004 metais investicinė programa“, parengtas „LR policijos komisariatų areštinių atnaujinimo projektas“, vyriausybinių lygmeniu pradėta formuoti valstybinė informatikos plėtojimo politika.

Restruktūrizuojant policijos veiklą buvo reorganizuojamos pataisos darbų inspekcijos, Kalėjimų departamentui perduodamos šiuo metu policijos vykdomos kai kurios funkcijos. Jau baigtas pirmasis Policijos departamento reorganizavimo etapas. Atskirtos valdymo ir vykdymo funkcijos, geriau organizuojamas darbas, sumažėjo valdymo išlaidos, nes decentralizavus valdymą, t.y. nemažą Policijos departamento funkcijų dalį delegavus apskričių centrų policijos komisariatams, sutrumpėjo koordinuojančios bei kontroliuojančios grandys, policija priartėjo prie žmonių, pagerėjo ryšiai su savivaldybėmis.

Įgyvendindama formalius ir neformalius planus Lietuvos policija neišvengiamai susiduria su kai kuriomis problemomis. Pagrindinės strateginio policijos veiklos valdymo problemos yra šios:

- 1) nepakankamas policijos veiklos finansavimas;
- 2) blogas jos materialinis ir techninis aprūpinimas;
- 3) nepagrįstas darbuotojų skaičiaus mažinimas ir žema personalo kvalifikacija;
- 4) neefektyvi darbo rezultatų vertinimo sistema;
- 5) asmeninės darbuotojų atsakomybės stoka;
- 6) nėra strateginio planavimo metodikos, atitinkančios policijos veiklos specifiką.

Remiantis Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 1998 m. Policijos įstaigoms skirta 416 517 tūkst. litų (1 lentelė), o 2000 m. – 8 proc. mažiau, t.y. 382 649,5 tūkst. litų. Lėšų transporto priemonėms išlaikyti per tą patį laikotarpį skirta 55 proc., policijos ginkluotei – 95 proc., uniformoms – 80 proc. mažiau.

Susidariusi kritiška policijos finansavimo būklė atsiliepė socialinėms policijos pareigūnų garantijoms (policijos įstaigos negali visiškai atsiskaityti už viršvalandžius, naktinį darbą bei darbą švenčių ir poilsio dienomis, už kenksmingas sąlygas, slaptą darbą, kompensuoti policijos pareigūnams teisės aktuose numatytas išlaidas).

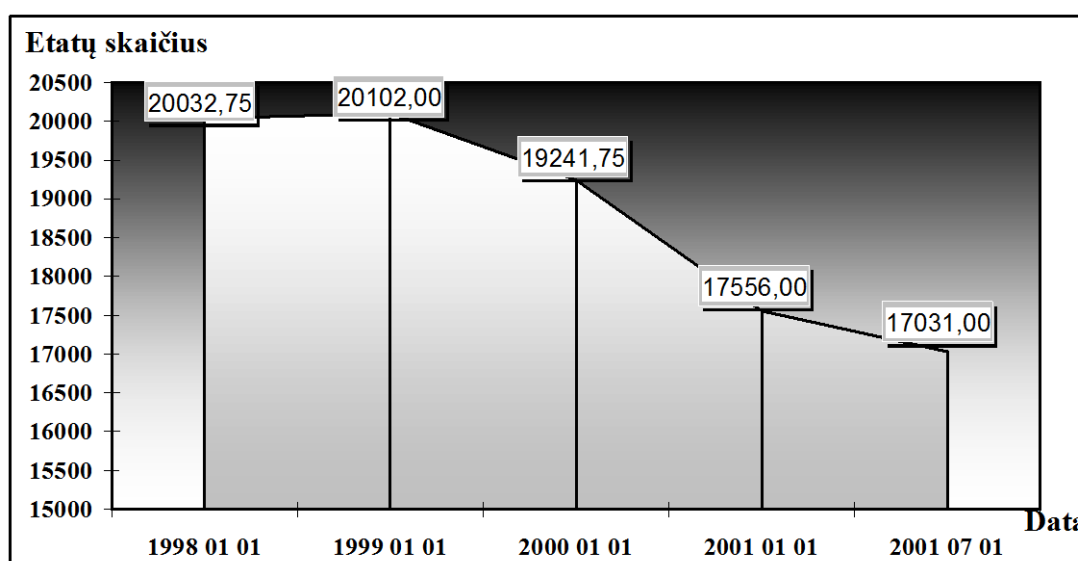
Lėšų trūkumas trukdo policijos įstaigoms tinkamai įgyvendinti numatytas programas, atsiskaityti su kitomis organizacijomis (medicinos įstaigomis) už jų suteiktas paslaugas ir vykdyti tarptautinius įsipareigojimus (nevykdomi susitarimai dėl sulaikytų asmenų užsienio šalyje ekstradicijos į Lietuvą). Ieškant alternatyvių finansavimo šaltinių sudaromos sutartys su saugos tarnybomis, paramą teikia savivaldybės ir kiti fiziniai bei juridiniai asmenys, pajamų gaunama už mokamas paslaugas. Dėl to didėja policijos personalo darbo krūvis.

1 lentelė. Policijos departamentui numatyta ir skirta biudžetinių lėšų
1998–2001 m. tūkst. litų

Iš viso lėšų:	Metai			
	1998	1999	2000	2001
Numatyta	419093,3	422257,3	383575,5	378978,0
Gauta	416517,0	389377,9	382649,5	–
Iš jų darbo užmokesčiui				
Numatyta	284143,0	294451,0	277300,0	268407,0
Gauta	284143,0	281480,0	277300,0	–
Iš jų transportui išlaikyti				
Numatyta	18408,4	17546,4	8577,7	8756,8
Gauta	18404,7	13481,9	8377,1	–
Iš jų policijos ginkluotei				
Numatyta	1710,0	1700,0	0,0	350,0
Gauta	1710,0	1700,0	84,0	–
Iš jų uniformoms				
Numatyta	7600,0	1000,0	1550,0	2000,0
Gauta	7600,0	1000,0	1550,0	–

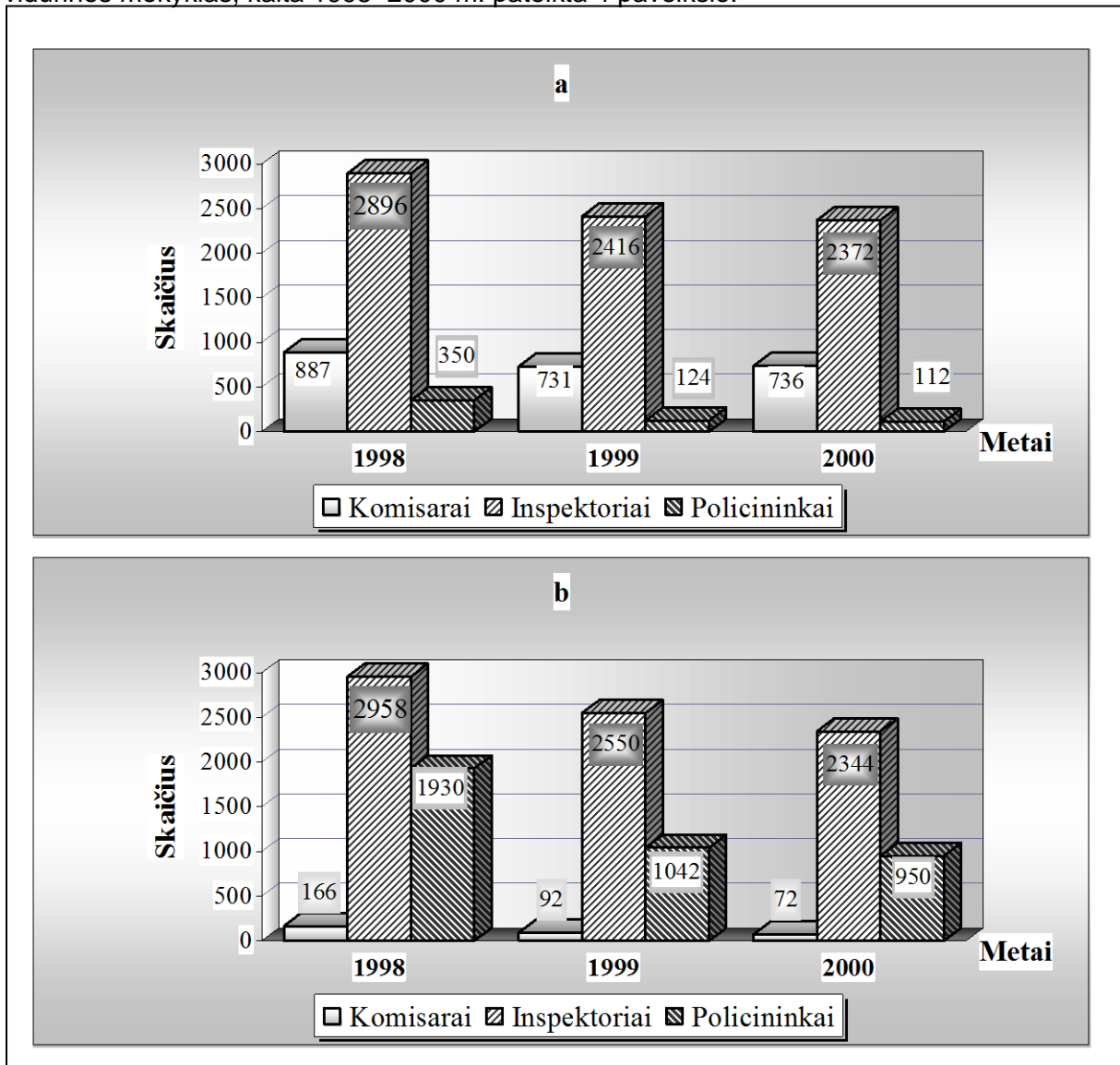
Aprūpinti policiją technikos priemonėmis ir informacinėmis technologijomis šiuo metu problemiška. Policijos darbuotojus pasiekia neišsami informacija centralizuotoje duomenų bazėje (94 proc. respondentų). Centralizuota informacija dažnai neprieinama, nes kompiuterinės technikos trūksta, o turima genda (81 proc. respondentų), yra fiziškai ir morališkai susidėvėjusi (100 proc. respondentų). Policijos departamento duomenimis, trečdalis turimų automobilių (540) policijos įstaigos neekspluatuoja dėl lėšų stygiaus. Pagal 2000–2004 m. policijos automobilių parko atnaujinimo programą 2000 m. skirta 7 mln. litų su valstybės garantija vietoj reikiamų 39 mln. litų, tačiau šiuo metu automobilių pirkimo konkursas sustabdytas. Dėl to policijos aprūpinimo automobiliais klausimas atidėtas neribotam laikui. Lėšų poreikis Policijos departamentui ir kitoms policijos įstaigoms aprūpinti kompiuterine, kopijavimo, spausdinimo, radijo ryšio technika, greičio ir alkoholio matavimo prietaisais, baldais bei kitomis priemonėmis 2001 m. patenkintas tik 14 proc., o policijos įstaigų eksploatuojamiems pastatams bei statiniams remontuoti – maždaug 3 proc.

Dėl blogėjančio finansavimo nuo 1998 sausio 1 d. iki 2001 liepos 1 d. policijos sistemoje sumažėjo 3001,75 etato, arba 14, 78 proc., iš jų policijos pareigūnų – 2018 etatų, arba 14,05 proc. (3 pav.).

3 pav. Policijos sistemos etatų skaičiaus mažėjimas nuo 1998 m. sausio 1 d. iki 2001 m. liepos 1 d.

Analizuodami darbuotojų kvalifikaciją galime pastebėti, kad 2001 m. sausio 1 d. tarp komisarų vyravo asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą, tarp inspektorių – asmenys, turintys aukštesnįjį išsilavinimą, tarp policininkų – asmenys, baigę vidaus reikalų sistemos aukštesniašias ir specialiašias vidurines mokyklas. Personalo, baigusio aukštąšias ir aukštesniašias vidurines mokyklas, kaita 1998–2000 m. pateikta 4 paveiksle.

4 pav. Policijoje dirbančio personalo, baigusio aukštąšias *a* ir aukštesniašias *b* mokyklas, kaita 1998–2000 m.

Sociologinės apklausos dėl personalo kvalifikacijos ir darbo sąlygų duomenimis, 87 proc. respondentų teigia, kad neskatinami kelti kvalifikaciją, 100 proc. mano, kad dėl blogo finansavimo didėja kvalifikuoto personalo kaita, 87 proc. nurodo, kad trūksta nusikaltimų tyrimų metodikų, 94 proc. – kad blogėja darbo sąlygos ir 94 proc. – kad didėja darbo įtampa bei stresai (2 lentelė).

Dėl lėšų stygiaus blogėja pareigūnų profesinis mokymas, kvalifikacijos kėlimas. Policijos departamento 2001 m. sausio 1 d. duomenimis, 17 proc. policijos valdininkų ir 43,48 proc. policininkų išsilavinimas buvo žemesnis nei nustatytas Vidaus reikalų ministerijos kolegijos 1996 m. liepos 18 d. sprendimu Nr. 6K. Dėl lėšų stokos šių kategorijų policijos pareigūnų kvalifikacija keliama apsiribojant tarnybiniu mokymu darbo vietose ir atskirais tarptautinių programų finansavimo renginiais. Policijos komisariatai neturi lėšų komandiruoti parei-

gūnų į kursus, organizuojamus pagal tarptautines programas. Pareigūnų perkvalifikavimo kursai, trunkantys ilgiau kaip mėnesį, dėl lėšų stokos nerengiami.

2 lentelė. Policijos komisariatų veiklos administravimo sociologiniai apklausos rezultatai

Hipotezės	Hipotezių pasitvirtinimo dažnis* (proc.)	Visų apklaustųjų dalis (proc.)
Funkcijos		
1. Kai kurie padaliniai vykdo policijai nebūdingas funkcijas.	30	94
2. Pasitaiko, jog funkcijos dubliuojamos.	47	94
3. Nepakankamai efektyvus atskirų padalinių personalo panaudojimas.	49	87
Sprendimų priėmimas		
1. Sprendimai priimami neišklausius žemesnių organizacijos lygmenų darbuotojų nuomonės.	86	100
2. Nebendradarbiauja tarnybos, kai sprendimai apima ne vieną veiklos sritį.	72	100
Darbo rezultatų vertinimo sistema		
1. Rezultatų vertinimo sistema neatspindi realių darbuotojų pastangų.	75	100
2. Trūksta metodikų policijos veiklos efektyvumo vertinimo klausimais.	92	100
3. Kontroliuojami tik kiekybiniai veiklos rodikliai.	83	100
4. Sumažėjus finansavimui prarandama materialinio skatinimo galimybė.	92	100
Aprūpinimas technikos priemonėmis ir informacinėmis technologijomis		
1. Neišsami informacija centralizuotoje duomenų bazėje.	55	94
2. Centralizuota informacija dažnai neprieinama, nes trūksta kompiuterinės technikos, ji dažnai genda.	52	81
3. Turima technika fiziškai ir morališkai susidėvėjusi.	78	100
Komunikacinė sistema		
1. Komunikacinė atskirų padalinių sistema funkcionuoja nepakankamai.	56	87
2. Informacijos pateikiama netiksliai.	49	100
Darbuotojų kvalifikacija ir darbo sąlygos		
1. Neskatinama kelti kvalifikaciją.	66	87
2. Dėl blogo finansavimo didėja kvalifikuoto personalo kaita.	76	100
3. Trūksta nusikaltimų tyrimų metodikų.	75	87
4. Darbo sąlygos blogėja.	79	94
5. Didėja įtampa ir stresas.	71	94
Darbo pažeidimai		
1. Pasitaiko korupcijos atvejų.	34	81
2. Neteisėtai vartojama jėga.	21	75
3. Trūksta pagarbaus elgesio su žmonėmis.	38	94
4. Nepakankamai veiksminga ir pavėluota pagalba nukentėjusiesiems.	42	94

Rezultatų vertinimo sistema policijos veikloje realiai neatspindi darbuotojų įdėtų pastangų (100 proc. respondentų), trūksta metodikų policijos veiklos efektyvumo vertinimo klausimais (100 proc. respondentų), kontroliuojami tik kiekybiniai veiklos rodikliai (100 proc.), sumažėjus finansavimui nebeliko galimybės darbuotojus skatinti materialiai (100 proc.).

Visuomenės pasitikėjimas policija priklauso ne tik nuo policijos kompetencijos, bet ir nuo teisingo savo pareigų suvokimo bei nepriekaištingo jų vykdymo. Deja, tyrimų duomenys rodo, kad dar pasitaiko policijos darbo pažeidimų. Kad policijos veikloje būna korupcijos atvejų, mano 81 proc. visų respondentų, kad neteisėtai vartojama jėga – 75 proc., kad nepagarbiai elgiamasi su žmonėmis – 94 proc., kad policijos veikla yra nepakankamai efektyvi, o pagalba teikiama pavėluotai – irgi 94 proc. respondentų.

* Hipotezių pasitvirtinimo dažnis (proc.) apskaičiuojamas kaip hipotezių pasitvirtinimo atvejų procentinių santykių vidurkis iš visų apklaustųjų.

Tam tikrų trukdžių įgyvendinant strateginius sprendimus tampa teisinės bazės nestabilumas. Nors Policijos veiklos įstatymas įsigaliojo, tačiau pagrindinis tarnybos principus reglamentuojantis teisės aktas – Statutas liko galioti tas pats (pasenę priėmimo į tarnybą reikalavimai, paskirstymo, perkėlimo ir atleidimo tvarka, kvalifikacinių kategorijų suteikimo instrukcija ir kt.). Kol kas tebėra aktuali privačių saugos tarnybų kontrolės problema. Policija nepajėgi išspręsti visų problemų ir sustabdyti didėjančio nusikalstamumo, todėl ilgalaikės perspektyvos požiūriu vykdant teisėsaugos stiprinimo ir nusikalstamumo kontrolės programas tikslinga tinkamai pagrįsti policijos veiklos funkcijas ir santykius su kitomis teisinės sistemos dalimis.

R. Kalesnyko nuomone, „perskirstant teisėsaugos institucijų funkcijas visų pirma reikia numatyti, kokias funkcijas ta institucija turėtų atlikti, ir tik tada kurti instituciją, o ne atvirkščiai. Apsisprendus, jog būtina keisti arba įvesti naują struktūrą bei apibrėžti jos uždavinius reikia iš pradžių sumodeliuoti funkcijas ir tik tada kurti jų įgyvendinimo mechanizmą. Taigi mes nesugebame nustatyti prioritetų ir nesuvokiame, ko šiuo reformų laikotarpiu reikia Vidaus reikalų ministerijai ir Policijos departamentui. Galima drąsiai teigti, kad nėra nei struktūrinės–sisteminės policijos pertvarkos, nei aiškios jos reformavimo koncepcijos” [7, p. 19].

Nėra tinkamos policijos veiklos strategijos formavimo metodikos. Patvirtinta (Lietuvos Respublikos finansų ministro ir Lietuvos Respublikos valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 m. gegužės 3 d. įsakymu Nr. 112/50) strateginio planavimo metodika Lietuvos Respublikos Vyriausybės integruoto planavimo ir biudžeto sistemai įgyvendinti. Ji skirta valstybės lėšų poreikiui pagal atskirus strateginius tikslus, programas ir priemones suderinti. Metodika parengta pagal analitinį strategijos formavimo modelį, kuriuo remiantis pirmuoju strategijos formavimo etapu laikoma strateginių Vyriausybės tikslų ir prioritetų nustatymas. Vis dėlto šie prioritetai ir tikslai nepakankamai siejami su ekonominėmis ir socialinėmis šalies realijomis. Todėl toks strategijos formavimo modelis gali būti taikomas toms organizacijoms, kurios funkcionuoja beveik nekintančioje išorinėje aplinkoje ir kurių vidinių veiksmų pokyčiai yra nežymūs. Išorinė policijos įstaigų aplinka šiuo metu, priešingai, yra ypač dinamiška, be to, reorganizuojamos ir pačios įstaigos.

Susidaro situacija, kai integruojant Lietuvos policiją į Europos Sąjungos kovos su nusikalstamumu ir bendradarbiavimo procesą netinkamai įvertinamos šalies galimybės šią integraciją įgyvendinti bei pažaboti nusikalstamumą šalies viduje. Lietuvai būdingi visi transformuotos arba besiplėtojančios ekonomikos šalies požymiai: neveiksmingas viešasis administravimas, aukštas korupcijos lygis, santykinai nedidelė bendrojo vidaus produkto dalis, tenkanti vienam gyventojui, tačiau funkcionuojanti švietimo sistema ir egzistuojantis mokslinis–techninis potencialas. Atsižvelgiant į tokią šalies būklę strateginiai policijos veiklos tikslai turėtų būti numatomi ne pirmajame strategijos formavimo etape (kaip yra šiuo metu), o pastutiniajame, t.y. paremti norima policijos veiklos vizija ir jos įgyvendinimo galimybės.

Teorinis policijos veiklos strategijos formavimo modelis turėtų apimti šiuos etapus.

Pirmas etapas – apibrėžti norimos policijos veiklos viziją. Vizijoje turėtų atsispindėti nusikaltimų struktūra, nusikaltimų paskatos ir motyvai, tendencijos ir prognozės, būsimos policijos veiklos funkcijos ir reikiamas policijos finansinis, materialinis, techninis, informacinis ir intelektualinis aprūpinimas, personalo politika, pagrindiniai veiklos principai ir siektinas visuomeninis prestižas.

Antras etapas – apibrėžti policijos ateitį – nustatyti policijos ir privačių saugos struktūrų ribas ir tendencijas, policijos ir kitų teisinių struktūrų santykius, pagrįsti policijos struktūrų teritorinį išdėstymą.

Trečias etapas – nustatyti esamos ir būsimos policijos skirtumus. Turėtų būti nustatyta, kiek tolima dabartinės policijos veikla nuo norimos ir kas tai lemia; kiek palankūs policijos vidiniai veiksniai, baudžiamoji politika ir visa teisinė sistema norimai vizijai pasiekti.

Ketvirtas etapas – apibrėžti grėsmes ir galimybes. Šiame etape reikėtų nustatyti, ar palanki dabartinės ir būsimos policijos veiklos teisinė, politinė, ekonominė ir socialinė aplinka.

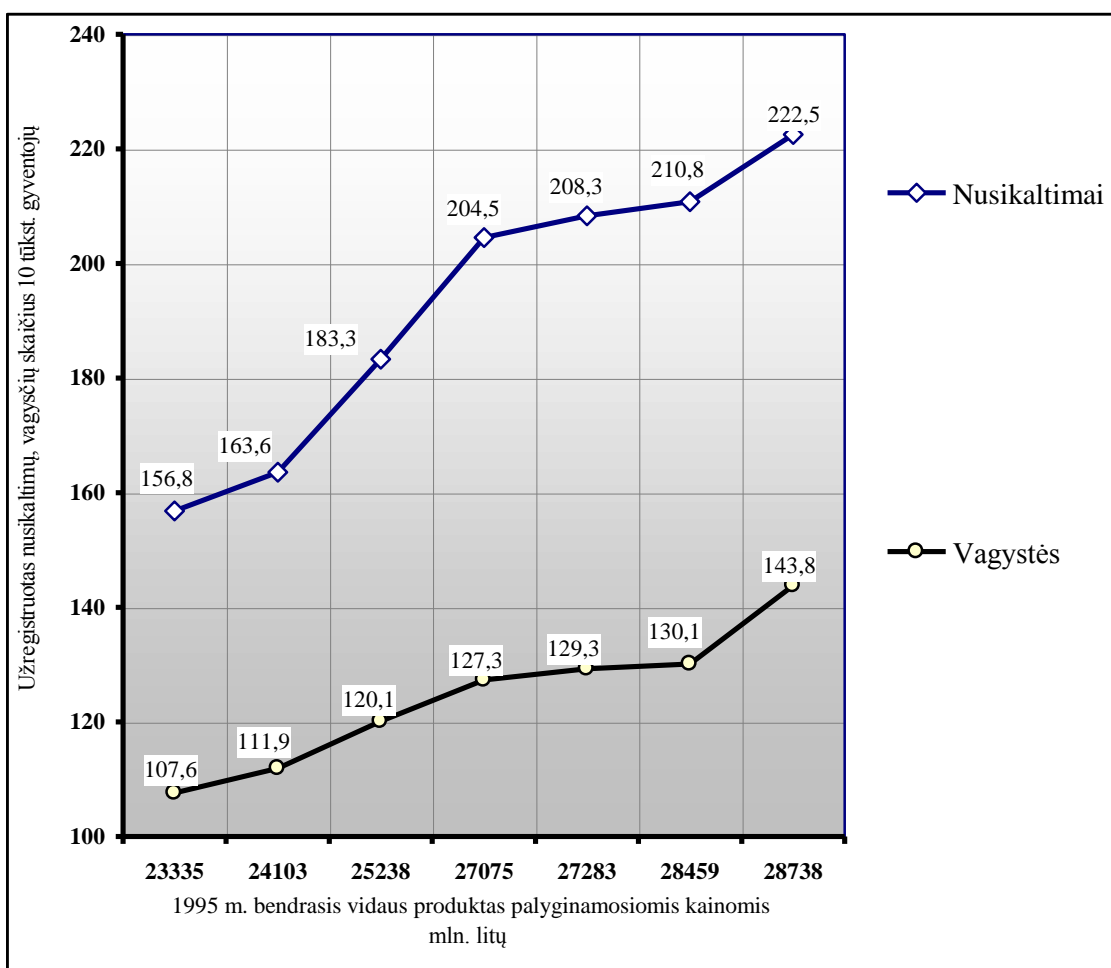
Penktas etapas – parengti alternatyvius policijos veiklos modelius ir išrinkti perspektyviausią modelį. Pirminiai modeliai turi būti pagrįsti realiomis galimybėmis, ištekliais ir kompetencija, tačiau gali skirtis veiklos prioritetais.

Šeštasis etapas – apibrėžti naujo policijos veiklos modelio įgyvendinimo strateginius tikslus. Tobulinti esamas programas ir kurti naujas.

Formuojant policijos veiklos viziją galima remtis kai kuriais jau esamais nusikalstamumo tyrimais [8; 9], tačiau nusikalstamumo prognozių kol kas pasigendama.

Nusikalstamumo ir policijos biudžeto finansavimo poreikio prognozės

Biudžetinis policijos finansavimas 2000 m. sudarė 0,85 proc. bendrojo šalies vidaus produkto. Bendrasis šalies vidaus produktas didėja, bet lėšų jo apsaugai skiriama vis mažiau. Užregistruotų nusikaltimų bei vagysčių ir bendrojo vidaus produkto santykio raida retrospektyviu laikotarpiu pateikta 5 pav.

5 pav. Užregistruoto nusikaltimų ir vagysčių skaičiaus 10 tūkst. gyventojų santykio su bendroju vidaus produktu raida 1994–2000 m.

Norint nustatyti, koks turi būti policijos biudžetas, kad būtų galima sustabdyti nusikalstamumą, būtina prognozuoti nusikalstamumo raidą, nustatyti biudžetinio policijos finansavimo įtaką nusikalstamumo mažėjimui.

Vagysčių skaičiaus didėjimą ateityje galima apskaičiuoti remiantis vagysčių ir bendrojo vidaus produkto santykio raidos modeliu arba taikant vagysčių trendo modelį.

Nusikaltimų raidos tyrimai parodė, kad perspektyvos tyrimams atlikti reikia taikyti slankųjį trendą. Tyrimai gali būti atliekami ir taikant nusikaltimų ir bendrojo vidaus produkto santykio raidos modelį.

Rodiklių santykio raidai tirti statinis modelis netinka. Jis parodo rodiklių variacijos priklausomybę fiksuotu laiko momentu. Juo negalima kiekybiškai įvertinti ryšio kitimo tendencijų tarp tiriamų rodiklių. Be to, statinis modelis neparodo į modelį neįtrauktų veiksnių įtakos galutiniam rodikliui raidos. Todėl bendrojo vidaus produkto ir nusikaltimų skaičiaus rodiklių santykio raidai įvertinti būtinas dinaminis modelis.

Yra trys dinaminių modelių kūrimo variantai. Kokį variantą parinkti, priklauso nuo informacinio aprūpinimo. Jeigu pirminė informacija apima pakankamą nagrinėjamų objektų skaičių, o dinaminės eilutės nėra didelės, tai dinaminis modelis kuriamas pasitelkus statinius modelius. Jei dinaminės eilutės ganėtinai didelės, dinaminį modelį galima kurti taikant trendo modelius. Atliekant nusikaltimų ir vagysčių skaičiaus tyrimus geriau tinka trečiasis dinaminio modelio kūrimo metodas, kai naudojama „slenkanti“ duomenų bazė. Dinaminiai nusikaltimų skaičiaus modeliai kuriami dviem metodais. Tai slankiojančių funkcijų metodas ir slankiojančių funkcijų naudojant harmoninius svorius metodas.

Nusikaltimų skaičiaus tyrimai atlikti remiantis 8 metų ($n=8$) retrospektyvos duomenimis. Duomenų bazėje išskirtas pirmasis laikotarpis. Tam parinkta m ($m=4$) metų ($m < n$). Pirmasis laikotarpis apima $t=1 \div m$ metus, antrasis $t=2 \div m+1$, trečiasis $t=3 \div m+2$ ir t.t. Paskutinis tyrimų laikotarpis prasideda ($n-m+1$) metais ir baigiasi paskutiniais retrospektyvos metais (n). Tai 1997–2000 m. laikotarpis. Apskaičiuoti kiekvieno laikotarpio funkcijų $y = a_0 + a_1x$ parametrai. Atlikę skaičiavimus turime parametrų a_0 ir a_1 dinamines eilutes. Analizuojame parametrų keitimosi greitį, kryptį, skaičiuojame aproksimantes. Jeigu jos rodo ne atsitiktines keitimosi tendencijas, galima prognozuoti parametrus a_0 ir a_1 ir rezultatinį rodiklį (nusikaltimų skaičių) ateityje. Tam reikalingos faktorinio rodiklio – bendrojo vidaus produkto prognozės. Straipsnyje panaudotos M. Starkevičiūtės prognozės [9, p. 39].

Dinaminių nusikaltimų ir vagysčių skaičiaus modelių kūrimas slankiojančių funkcijų naudojant harmoninius svorius metodu [11, p. 88] leido atliekant prognozes didesnę reikšmę teikti paskutiniųjų retrospektyvos metų tendencijoms.

Mažiausių kvadratų metodu nustatyti funkcijos $y = a_0 + a_1x$ parametrai, apskaičiuotos visų perspektyvos metų funkcijos reikšmės. Kai kaupiama duomenų bazė antrojo etapo skaičiavimams, išbraukiami pirmųjų retrospektyvos metų duomenys ir įtraukiami pirmųjų perspektyvos metų rezultatinio rodiklio reikšmės, gauta pirmame skaičiavimų etape. Pirmame skaičiavimų etape naudojami 1993–2000 m. duomenys ir apskaičiuojami visos perspektyvos funkcijos $y = a_0 + a_1x$ parametrai a_0 , a_1 ir y prognozės. Antrame skaičiavimų etape naudojami 1994–2000 m. duomenys bei 2001 m. prognozė ir apskaičiuojamas nusikaltimų skaičius 2002–2015 m. Po dviejų skaičiavimų etapų turime po dvi kiekvienų perspektyvos metų rezultatinio rodiklio reikšmes pradedant nuo antrųjų, t.y. 2002 m. Norint atlikti trečiąjį skaičiavimų etapą reikia naudoti 1995–2000 m. ir 2001, 2002 m. prognozių duomenis. Turime dvi 2002 m. nusikaltimų skaičiaus prognozės reikšmes. Tai 2002 m. rezultatinio rodiklio y prognozinės reikšmės, gautos pirmame ir antrame skaičiavimų etapuose. Reikia nustatyti antrųjų perspektyvos metų rezultatinio rodiklio vidutinę reikšmę. Antrasis skaičiavimų etapas pagrįstas vėlesnio laikotarpio informacija. Jo rezultatams reikėtų suteikti didesnę reikšmę. Todėl rezultatinio rodiklio (šiuo atveju antrųjų perspektyvos metų) vidutinei reikšmei apskaičiuoti naudojami vadinamieji „harmoniniai svoriai“ [11, p. 90].

Bendra skaičiavimų tvarka trečiame ir kituose etapuose nesiskiria nuo pateiktosios. Prieš sudarant duomenų bazę naujam skaičiavimų etapui vidutinę rezultatinio rodiklio reikšmę būtina apskaičiuoti naudojant harmoninius svorius.

Nusikaltimų skaičiaus 10 tūkst. gyventojų prognozės taikant slankiojančių funkcijų ir slankiojo trendo metodus pateiktos 3 lentelėje ir 6 paveiksle.

3 lentelė. Nusikaltimų skaičiaus ir biudžetinio policijos finansavimo poreikio 2005, 2010 ir 2015 m. prognozės

Nusikaltimų skaičiaus 10 tūkst. gyventojų prognozės apskaičiuotos:	Metai		
	2005	2010	2015
Slankiojo trendo metodu	256,1	289,1	325,2
Slankiojančių funkcijų metodu	242,5	280,2	312,3
Slankiojančių funkcijų naudojant harmoninius svorius metodu	250,0	285,1	317,2
Policijos biudžetinis finansavimas, reikalingas stabilizuoti nusikaltimų skaičių 2000 m. lygiu tūkst. litų	1 191 473,4	2 223 825,9	3 167 943,6

Apskaičiuoti biudžetinio policijos finansavimo ir nusikaltimų skaičiaus 10 tūkstančių gyventojų funkcijos parametrai

$$y = l_0 + l_1 F = 225,106 - 0,000034F; \quad (1)$$

čia y – nusikaltimų skaičius 10 tūkst. gyventojų;

F – biudžetinis policijos finansavimas tūkst. litų.

Atlikti funkcijos parametų raidos tyrimai naudojant „slankiąją“ duomenų bazę. Keičiantis duomenų bazei parametras l_0 keičiasi priklausomai nuo nusikaltimų skaičiaus, o l_1 lieka pastovus (jo svyravimai labai menki, beveik neturintys reikšmės rezultatams). Tai leidžia daryti prielaidą, kad biudžetinio policijos finansavimo įtakos nusikaltimų mažėjimui koeficientas yra pastovus dydis.

Biudžetinį policijos finansavimą, reikalingą nusikaltimų skaičiui stabilizuoti, galima apskaičiuoti taip:

$$F_n = (y_n - y_b) \div l_1 + F_b; \quad (2)$$

čia F_n – biudžetinis policijos finansavimas n -aisiais perspektyvos metais tūkst. litų, reikalingas nusikaltimų skaičiui 10 tūkst. gyventojų stabilizuoti bazinių metų (metų, kurių duomenys atliekant skaičiavimus laikomi palyginimo baze) lygiu;

F_b – biudžetinis policijos finansavimas baziniais metais;

y_n – nusikaltimų skaičiaus 10 tūkst. gyventojų prognozė n -aisiais perspektyvos metais;

y_b – nusikaltimų skaičius 10 tūkst. gyventojų baziniais metais;

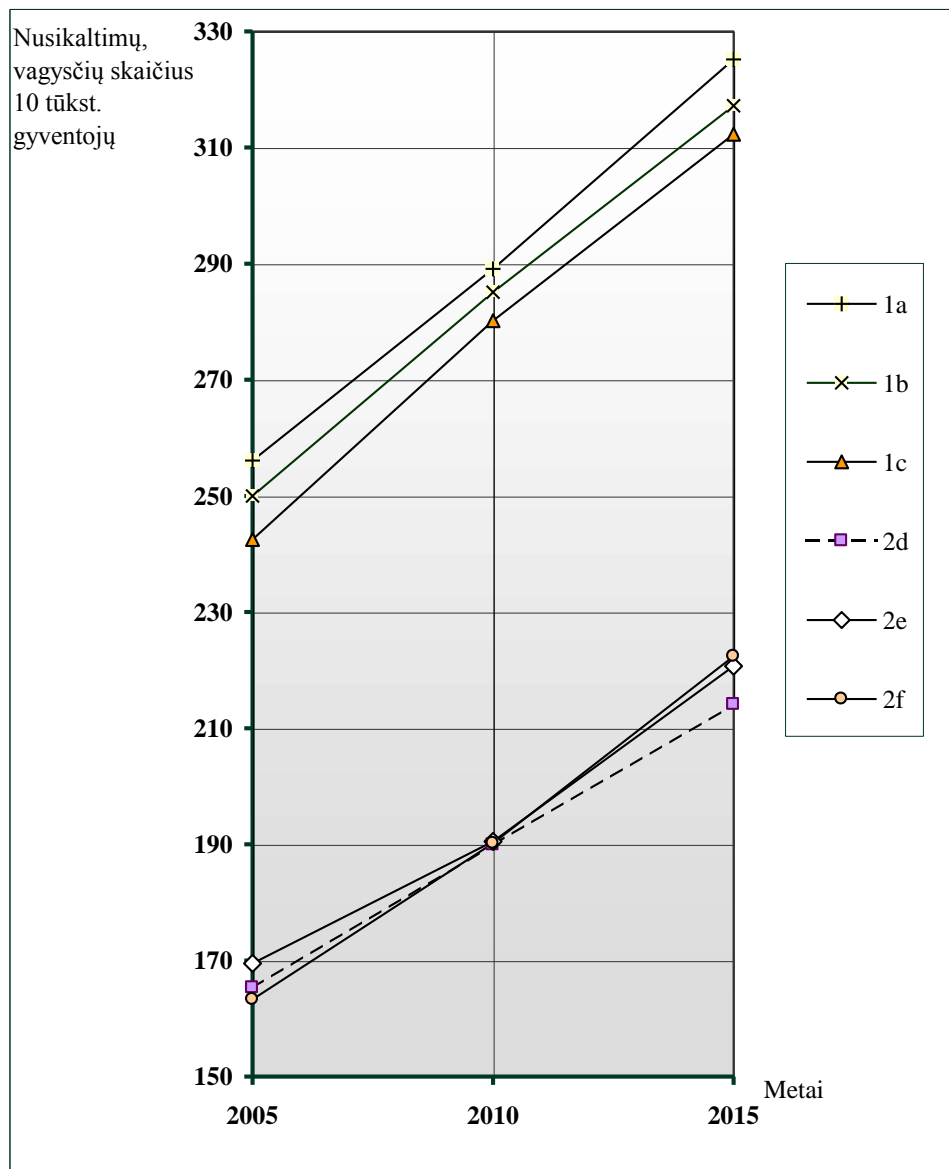
l_1 – biudžetinio policijos finansavimo įtakos nusikaltimų mažėjimui koeficientas;

$l_1 = 0,000034$.

Pateiktas metodas tinka ir retrospektyvos analizei. Biudžetinio policijos finansavimo ir nusikaltimų raida 1998–2000 m. pateikta 7 paveiksle. Kad būtų išlaikytas 1998 m. nusikaltimų skaičius, pagal pateiktą metodą policijai iš biudžeto 2000 m. turėjo būti skirta:

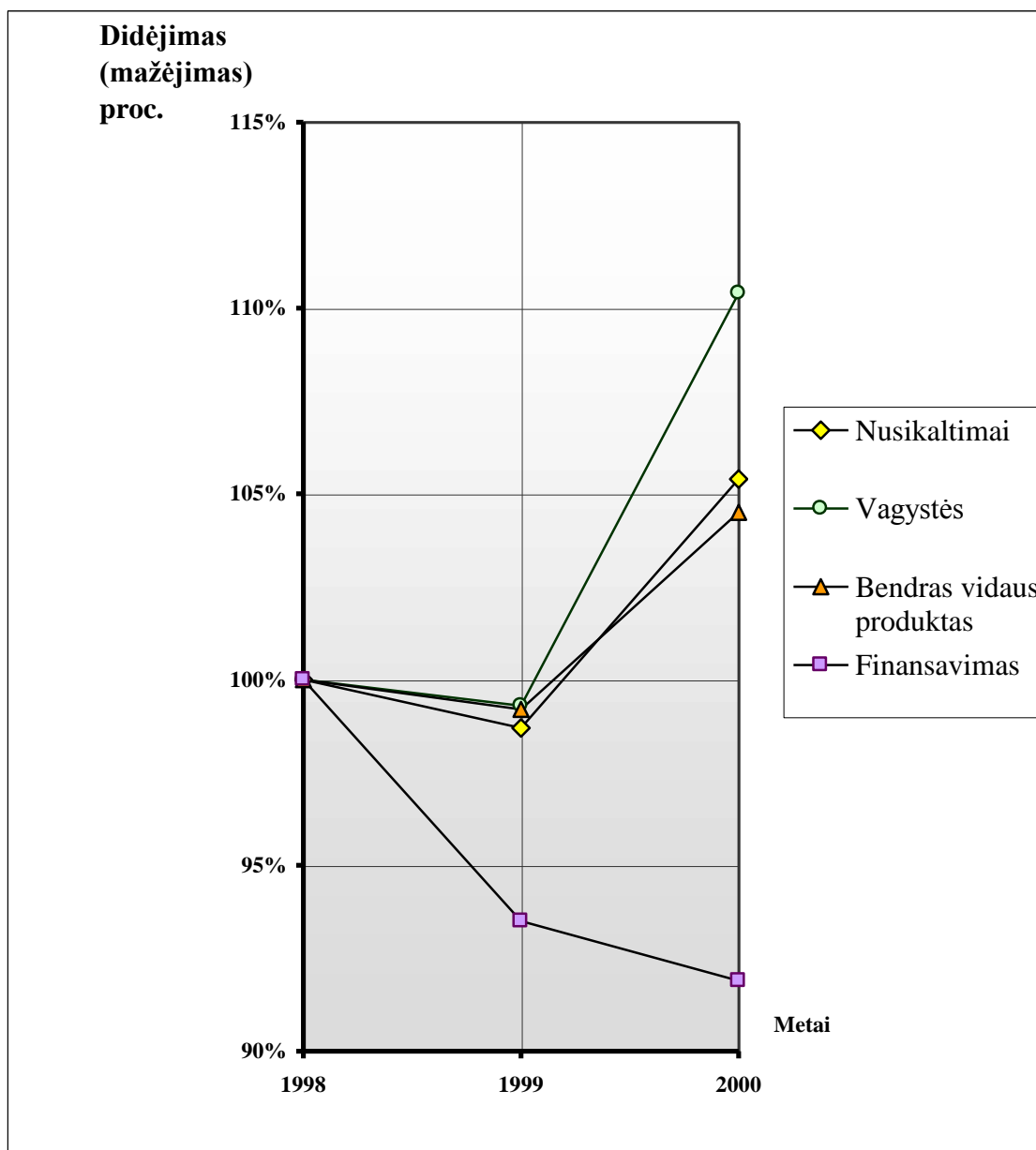
$$F(2000) = (y(2000) - y(1998)) \div L_1 + F(1998) = (222,5 - 210,8) \div 0,000034 + 416517 = 760634,6 \text{ (tūkst. litų)}$$

Tai reiškia, kad 2000 m. biudžetinis policijos finansavimas turėjo būti 1,99 karto didesnis už faktiškąjį.

6 pav. Nusikaltimų (1a, 1b, 1c) ir vagysčių (2d, 2e, 2f) skaičiaus 10 tūkst. gyventojų 2005, 2010, 2015 m. prognozės apskaičiuotos taikant šiuos metodus:

- 1a – slankiojo trendo;
- 1b – slankiojančių funkcijų naudojant harmoninius svorius;
- 1c – slankiojančių funkcijų;
- 2d – trendo, nustatyto remiantis 1993–2000 m. duomenimis;
- 2e – trendo, nustatyto remiantis 1995–2000 m. duomenimis;
- 2f – slankiojančių funkcijų.

7 pav. Užregistruotų nusikaltimų, vagysčių skaičiaus, bendrojo vidaus produkto didėjimas ir biudžetinio policijos finansavimo mažėjimas 1999 ir 2000 m., palyginti su 1998 m.

Nusikaltimų skaičiaus 10 tūkst. gyventojų prognozės atliktos keliais metodais. Gauti rezultatai panašūs. Tačiau pirmenybę reiktų teikti rezultatams, gautiems slankiojančių funkcijų naudojant harmoninius svorius metodu. Tam, kad 2005 m. būtų stabilizuotas nusikaltimų skaičius 10 tūkst. gyventojų 2000 m. lygiu, reikalingas biudžetinis policijos finansavimas skaičiuojamas taip:

$$F_{(2005)} = (y_{(2005)} - y_{(2000)}) \div I_1 + F_{(2000)} = 250 - 222,5) \div 0,000034 + 382649,5 = 1191473 \text{ (tūkst. litų)}$$

Biudžetinio policijos finansavimo poreikio prognozės pateiktos 3 lentelėje.

Atlikti skaičiavimai rodo, kiek reikia didinti policijos finansavimą norint sustabdyti nusikalstamumo didėjimą.

Išvados

Bausmių dydis ir jų įgyvendinimas yra svarbiausi nusikalstamumui įtakos turintys veiksniai, tačiau svarbus ir šių veiksmų tarpusavio santykis. Dabartinė bausmių švelninimo politika ir nepakankamas teisinės sistemos finansavimas sudaro ypač palankias sąlygas nusikalstamumui didėti.

Pagrindinėmis problemomis, trikdančiomis policijos veiklos strateginį valdymą, laikytinos: nepakankamas policijos veiklos finansavimas, blogas materialinis ir techninis jos aprūpinimas, žema personalo kvalifikacija, neveiksminga darbo rezultatų vertinimo sistema, darbuotojų asmeninės atsakomybės stoka ir strateginio planavimo metodikos, atitinkančios policijos veiklos specifiką, nebuvimas.

Pagrindiniai policijos veiklos strategijos formavimo etapai yra: policijos vizijos nustatymas, artimos aplinkos analizė, esamos ir būsimos policijos veiklos skirtumų nustatymas, galimybių ir grėsmių identifikavimas, alternatyvių policijos veiklos modelių atranka, strateginių tikslų nustatymas ir programų koregavimas.

Biudžetiniam policijos finansavimui planuoti būtina nusikaltimų skaičiaus ir finansavimo įtakos nusikaltimų raidai tyrimo metodika, sudaryta atsižvelgiant į informacinio aprūpinimo galimybes ir rodiklių raidos požymius.

Tyrimai parodė, kad nusikaltimų prognozėms skaičiuoti trendo modelis netinka. Reikia taikyti slankųjį trendą arba nusikaltimų ir bendrojo vidaus produkto santykio raidos modelį. Rodiklių santykio raidai tirti taip pat netinka statinis modelis. Norint įvertinti bendrojo vidaus produkto ir nusikaltimų skaičiaus rodiklių santykio raidą reikia kurti dinaminį modelį. Įvertinus dinaminį modelių kūrimo būdus ir informacinį aprūpinimą paaiškėjo, kad nusikaltimų skaičiui tirti geriausiai tinka dinaminio modelio kūrimo metodas, kai naudojama „slenkanti“ duomenų bazė.

Atlikti priklausomybės tarp biudžetinio policijos finansavimo ir nusikaltimų skaičiaus funkcijos parametrų raidos tyrimai naudojant „slankiąją“ duomenų bazę leidžia daryti prielaidą, kad biudžetinio policijos finansavimo įtakos nusikaltimų mažėjimui koeficientas yra pastovus dydis ir lygus 0,000 034.

Per pastaruosius 3 metus nusikaltimų daugėjo, o biudžetinis policijos finansavimas mažėjo. Atlikti skaičiavimai rodo, kad 2000 m. biudžetinis policijos finansavimas turėjo būti 1,99 karto didesnis už faktiškąjį. Nusikaltimų skaičiaus raidos tyrimai rodo, kad ir ateityje nusikalstamumas didės. Norint stabilizuoti nusikaltimų skaičių 2000 m. lygiu biudžetinis policijos finansavimas 2005 m. turėtų sudaryti 1 191 473,4 tūkst. litų.

LITERATŪRA

1. **Lietuvos** statistikos metraštis, 1994–1995. – Vilnius: Metodinis leidybos centras, 1995.
2. **Lietuvos** statistikos metraštis, 2000. – Vilnius: Metodinis leidybos centras, 2001.
3. **Gavelis V.** Skurdo, nedarbo ir nusikalstamumo ryšys // *Ekonomika: mokslo darbai*. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1999. Nr. 48.
4. **Essays** in Economics of Crime and Punishment (1974). Edited by Gary S. Becker and William M. Landes. National Bureau of Economic Research. – New York.
5. **Varian H. R.** Mikroekonomika, šiuolaikinis požiūris. – Vilnius: Margi raštai, 1999.
6. **Sakalauskas G.** Nusikalstamumas // *Pranešimai apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje 1999*. – Vilnius, 1999.
7. **Kalesnykas K.** Policijos ir kitų socialinių institucijų, teikiančių socialines paslaugas gyventojams, bendradarbiavimas. Tempus Phare JEPIB–13053–98. – Vilnius: LTA, 2000.
8. **Gavelis V.** Sociologinių ir ekonominių veiksmų įtaka nusikalstamumui // *Ekonomika: mokslo darbai*. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2001. Nr. 53.
9. **Dapšys A., Čepas A.** Nusikalstamumas: kontrolė ir prevencijos perspektyvos // *Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje 1998*. – Vilnius, 1998.

10. **Jucevičius R.** Strateginis organizacijų vystymas. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras. – Kaunas, 1998.
11. **Starkevičiūtė M.** Ekonomika // Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje 1999. – Vilnius, 1999.
12. **Martišius S.** Elementarūs prognozavimo metodai ir modeliai. – Vilnius: Mintis, 1974.

Strategic Management of Police Activity – The Indispensable Condition for Crime Prevention

Dr., Assoc. Prof. M. Arimavičiūtė

Law University of Lithuania

Dr., Assoc. Prof. I. Zabelavičienė

Vilnius Gediminas Technical University

SUMMARY

The dynamics and structure of criminality are investigated in this article. There is an analysis made on how the means that restrict criminality (the size of penalty and the possibilities of penalties' realization) reflect on criminal policy.

During the realization of criminal policy the important part falls on police. There are four main programmes provided in the strategic plan of the police:

- 1. Safeguarding of law and order in the country, aim to comply with the European Union membership requirements (standards) set for the police;*
- 2. Integration of the police to the common European Union's system of the fight against crime;*
- 3. Creation of training and qualification raising system, Schengen ACQUIS inclusion to training plans, foundation of training centres, preparation of training (study) modules and co-ordination of training programmes;*
- 4. Management of special functions.*

There is an analysis of the problems that hamper the realization of the programmes mentioned above made in this article.

The suggestions are made on how to draw up the methodics for strategy of police activity formation, taking into account the specific character of this activity. Theoretical model of the strategy formation in police activity should include such stages: vision of police activity, determination of future situation, identification of the differences between the existing and future police, investigation of threats and possibilities, preparation and evaluation of alternative action models.

In this work the methodical suggestions are made for the substantiation of the budgetary financing of the police. The approbation of these suggestions has been made with the help of concrete calculations. There is a great attention paid to the possibilities of the dynamic modelling. The perspectives of criminality dynamics and the need of police budgetary financing are analyzed as well.

